

A barkócaberkénye (*Sorbus torminalis*) csemetenevelése

Virágzás, termésérés és begyűjtés

A barkócaberkénye sátorozó bugában elhelyezkedő, fehér virágai a kilombosodás után, május–júniusban nyílnak. A virágok kicsinyek, 6–8 mm átmérőjűek, hosszú kocsányúak (Csapody et al., 1966, Gencsi–Vancsura, 1997).

A termések hosszúságú körte alakúak, 12–15 mm hosszúak. Eleinte zöldessárgák, éretten rőt barnák, fehéren pontozottak, kemények. A termés később megpuhul, szotyósodik, ehető. A magház pergamenszerű, a termés 4 magvú, a magvak 6–7 mm hosszúak, vörösbarnák, fénytelenek (Csapody et al., 1966, Gencsi–Vancsura, 1997).

Gyűjteni akkor lehet, amikor a magvak végleges színe kialakul. Ez rendszerint szeptember végén, október elején következik be. A gyűjtés történhet a fáról vagy a földre lehullott termések összeszedésével. Egy-egy termésben 3–4 szem magot találunk. A begyűjtött termést össze kell zúzni, az így nyert pépből a magvakat mosással lehet kinyerni. A magkihozatal kb. 1%. A tisztítás közben el kell kerülni a magvak mechanikai sérülését, melyek héja nedves állapotban különösen sérülékeny.

A begyűjtés után előfordulhat, hogy nem tudjuk azonnal kimosni a magvakat. Ilyenkor az a leghelyesebb, ha 3–4 °C-on tároljuk, de törekedni kell a minél előbbi kimosásra, mert a magvak jelentősen veszíthetnek csírázóképeségük-ből, ha a gyümölcs erjedésnek indul.

A magkezelés – a rétegelés

A tiszta magvak közvetlenül a kimosás után megszikkasztva, még kora ősszel elvethetők. Tavaszai vetéshez a magvakat rétegelni szükséges, mert a barkócaberkénye magja erős embrionális csírázástól áll. Ez történhet hagyományos módon úgy, hogy a magot valamilyen nedves közeggel: homokkal, perlitel összekeverjük és folyamatosan +3 °C-on tartjuk. Ha a magvak 10–20%-a megreped, azaz a legkevésbé átfekvő magvak csírázása megkezdődik, el kell kezdeni a vetést. Ez a barkócaberkényénél kb. 3 hónap (13–15 hét) múlva következik be.

Jobb hatást lehet elérni akkor, ha a rétegelt magvakat váltakozva hideg-meleg hatásnak tesszük ki. Ha 2 hétig 20 °C-on, majd 2 hétig 3 °C-on és ismét 2 hétig 20 °C-on tartjuk a rétegelt magvakat, akkor az utolsó meleg fázis után 14 héttel, 3 °C hőmérsékleten rendkívül erős csírázást érhetünk el. Erre a kezelési módra is vonatkozik az, hogyha a magvak 10–20%-a elkezd csírázni, akkor a vetést el kell végezni.

De végezhető a rétegelés közeg nélkül is, ellenőrzött nedvességtartalmú maggal. A módszert a lengyel Suszka dolgozta ki alapvetően a bükkmakkra, és francia kutatók fejlesztették tovább más fajok magjaira. A lényeg az, hogy olyan nedvességtartalmat állítsunk be a kezelés folyamán, amely mellett a mag még nem veszti el csírázóképeségét, de amely kevés a csírázás megindulásához. Ez a nedvességtartalom a bükknél 30%, a madár-cseresznyénél 27–30%, a kőrisnél 50–60%, a hegyi juharnál 50% (Suszka et al., 1993). Francia kutatások mutatták ki, hogy a barkócaberkénye esetében a 38–40%-os nedvességtartalom a legjobb. Kezeléskor pedig egymást követően 2 hét 25 °C–2 hét 3 °C–2 hét 25 °C fázist, majd végezetül 17–20 hét 3 °C-os hideg periódust alkalmaztak (Muller-Laroppe, 1993). A rétegelés tehát jobb hatásfokú, ha a barkócaberkényet váltakozva tesszük ki meleg és hideg hatásnak, mintha hagyományosan végig hidegben tartjuk. Legalább két meleg fázist kell alkalmazni, de háromnál többre nincs szükség.

Az ilyen kezelés után lehetőség van arra is, hogy eldöntsük: elvetjük-e a magtételt vagy inkább betároljuk. A barkócaberkénye magja ugyanis az ortodox magvak csoportjába tartozik, azaz a csírázóképeség romlása nélkül, kiszikkasztható 8–10% nedvességtartalomra, ami lehetővé teszi a magvak +4––5 °C-on történő tárolását több évig is (Muller-Laroppe, 1993). Ilyen esetben a magvakat egy-két nappal a vetés előtt be kell áztatni és máris vethetők.

Egyébként a kimosott, megszikkasztott mag csírázóképeségét a tapasztalatok szerint egy-két évig őrzi meg 3 °C-on történő tárolás során.

A csemetekerti vetés

A tavaszi vetéstől jobb eredmény várható, mint az ősztől. A csemete növtér-szükséglete 25–30 cm². A takaró föld vastagsága 2–3 cm.

A gyakorlat számára fontos néhány adat:

átlag ezermagtömeg 24,46 g,
saját vizsgálataink szerint a legkisebb ezermagtömeg 11 g, a legnagyobb 35 g,
1 kg tiszta magban átlagosan 40 880 db van.

Egy év alatt eléri a kiültethető méretet. Ha mégsem, akkor érdemes vissza-iskolázni. A csemete méreteire vonatkozóan sem az Európai Unió belül, sem Magyarországon nincs előírás [91/1997. (XI. 28.) FM rendelet; MSZ 20210/3–82].

A magyar erdészeti csemetetermelésben a barkócaberkénye rendkívül alárendelt szerepet játszik. 1997/98-ban 32 600 db, 1998/99-ben 74 100 db, míg az 1999/2000. évi szezonban mindössze 70 200 db termelését regisztrálták.

A magyar mezőgazdaság 1000 éve kiállítása

A kiállítás megtekinthető:

2000. október 27.–2001. október 14.

Budapest, XIV. Városliget, Vajdahunyadvár

A „ROTH GYULA” GYAKORLÓ SZAKKÖZÉPISKOLA ÉS KOLLÉGIUM a hagyományos erdésztechnikai és feldolgozó technikus szakok mellett 2001. szept. 1-jétől nappali tagozaton induló

Természetvédelmi technikus
és

Vadgazdálkodási technikus szakokra is várja az általános iskolából jelentkezőket.

Bővebb információ a 99/506-470 telefonszámon.